

VRZÚNIK *ACANTHOCINUS GRISEUS* (FABRICIUS, 1792) VO VIHORLATSKÝCH VRCHOCH

Rudolf GABZDIL

Uralská 4, O71 O1 Michalovce, e-mail: rudo.gabzdil@gmail.com

GABZDIL, R. 2024. *Acanthocinus griseus* (Fabricius, 1792) in the Vihorlat Mountains. *Entomofauna carpathica*, 36(2): 165-167.

Abstract: In 2024, a new find of the rare longhorn beetle species *Acanthocinus griseus* on the southern side of the Vihorlatské vrchy was recorded in the cadastre of the village of Remetské Hámre.

Key words: Vihorlat Mountains, *Acanthocinus griseus*, Remetské Hámre

ÚVOD

Chrobákov z čeľade fuzáčovité (Cerambycidae), podčeľade Lamiinae, tribu Acanthocinini je známych viac ako tisíc druhov, najviac ich žije v Južnej Amerike. V palearktiskej oblasti registrujeme takmer päťdesiat druhov (HEYROVSKÝ 1955). U nás je táto skupina reprezentovaná desiatimi druhmi z ktorých polovica je vzácna až veľmi vzácna. Medzi také patrí rod *Acanthocinus* Dejean, 1821 s tromi druhmi:

- A. aedilis* (Linnaeus, 1758) – na vhodných lokalitách pomerne hojne zastúpený druh, ktorý je viazaný vývinom na borovice (*Pinus*)
- A. reticulatus* (Razoumovsky, 1789) – veľmi vzácny druh viazaný na jedľu (*Abies*),
- A. griseus* (Fabricius, 1792) – je bližšie charakterizovaný v tejto práci.

Acanthocinus griseus (Fabricius, 1792)

Vrzúnik *Acanthocinus griseus* je z bývalého Československa uvádzaný ako veľmi vzácny (ROUBAL 1936), sporadický a roztrúsene aj keď široko rozšírený na celom území (HEYROVSKÝ 1955, HEYROVSKÝ a SLÁMA 1991).

Vývoj prebieha v ihličnatých, prevažne smrekových (*Picea* sp.) lesoch (PLAVILŠČIKOV 1958) s dostatkom oslabených, vyvrátených či vyťažených kmeňov (napr. Branisko), v ktorých larvy vyžierajú ploché chodbičky pod povrchom dreva a následne sa kuklia v plytkých komôrkach, kde prezimujú (ČEREPANOV 1984). Nie vzácne však vývoj *A. griseus* prebieha aj v kmeňoch borovic (*Pinus silvestris*), kde sa larvy kuklia dokonca aj v hrubej kôre. K rozšíreniu druhu nepriamo napomáha

napadnutie veľkoplošných smrekových porastov kôrovcami *Ips typographus* a *I. duplicatus* (SLÁMA 1998).

Dospelé chrobáky (dlhé 6-11 mm) sa v prírode objavujú od júna a žijú do augusta, v závislosti od nadmorskej výšky. Je to súmravný (krepuskulárny) až nočný (nokturnálny) druh. Počas dňa je ukrytý v štrbinách kôry alebo na spodnej strane dreva.

Na zatienených stanovištiach, keď je drevo v interiéri lesa, sa s ním môžeme veľmi vzácne stretnúť aj počas dňa ako sa voľne pohybuje po kôre padnutých kmeňov. Vývoj trvá 1 až 2 roky, podľa podmienok na lokalite.

Dňa 15.6.2024 som zaznamenal výskyt samčeka *Acanthocinus griseus* na zatienenej skládke staršieho smrekového dreva (obr. 1) nad obcou Remetské Hámre na južnej strane Vihorlatských vrchov.

Obr. 1. Skládka smrekového dreva pri Remetských Hámroch. Foto: R. Gabzdil.

Fig. 1. Dump of spruce wood near the village of Remetská Hámre. Photo: R. Gabzdil.

Recentný nález *Acanthocinus griseus* (obr. 2) je potvrdením trvalého výskytu druhu nie len v severnej časti Vihorlatských vrchov, ale v celom areáli CHKO Vihorlat. Doteraz posledné exempláre som zaznamenal pred niekoľkými desiatkami rokov v okolí Vinianského jazera a Humenného. Pár nálezov som zdokumentoval aj zo severnej strany Vihorlatských vrchov, kde je hranica CHKO Vihorlat ohraničená kótami „Pri umretom“ a „Konské“. Tieto exempláre som zaznamenal neďaleko 600 metrov dlhého umelého vodného kanála „Kopaného jarku“ vybudovaného počas prvej svetovej vojny (1916-1917), ktorý privádza vodu z potoka Malá Bystrá do Veľkého Tarnovského potoka. Slúžil na posilnenie prietoku vody potrebnej na chladenie parných motorov lokomotívy lesnej úzkokolejky pri lokalite „Biele kamene“. Miestni ho dodnes nazývajú nádherne znejúcim zemplánskym dialektom „Dze mašinka vodu pila“.

V samotnom pohorí Vihorlatu sa porasty ihličnanov zachovali iba sporadicky na niekoľkých lokalitách a preto druhy hmyzu, ktorých vývoj prebieha v mäkkom dreve smrekov, borovic či jedlí, sú v tomto prostredí pomerne vzácne.

Obr. 2. / Fig. 2. *Acanthocinus griseus*. Foto / Photo Daniel Rýdži.

MATERIÁL: **Humenné** env. (Pirnagov vrch, Krivoštianka), 31.VII.1978, 1♂, 6.VIII.1978, 1♀, 6.V.1985, 1♂, 18.VI.86, 1♂, 1♀, 20.VII.1987, 1♂, **Vinné** 16.VII.1989, 1♂, 10.1995, 1♂, **Branisko** (Chvalabohu env.) 15.VII.1993, 1♂, 1♀, **Zemplínske Hámre** env. 26.VI.1987, 1♂, 2♀♀, **Sninské rybníky** env. 29.VI.1998, 2♀♀, **Remetské Hámre**, 15.VI.2024, 1♂, všetko R. Gabzdil lgt., det. et coll.

POĎAKOVANIE

Na tomto mieste chcem poďakovať mojej súputničke, vnučke Danke, ktorej každý nález starého otca rozžiari očka.

LITERATÚRA

- ČЕРЕПАНОВ, А.И. [ЧЕРЕПАНОВ, А.И.] 1984. *Usači Severnoj Azii (Lamiinae: Pterycoptini – Agapanthiini)*. Akademiya Nauk SSSR, Sibirskoe otdelenie, Biologičeskij Institut, Novosibirsk, 214 pp.
- HEYROVSKÝ, L. 1955. *Tesaříkovití (Cerambycidae)*. Fauna ČSR. Svazek 5. Praha, Československá Akademie Vied, 346 pp.
- HEYROVSKÝ, L. & SLÁMA, M. 1992. *Tesaříkovití – Cerambycidae*. Zlín, Kabourek, 366 pp.
- ПЛАВИЛЬЩИКОВ, Н.Н. [ПЛАВИЛЬЩИКОВ, Н.Н.] 1958. *Fauna SSSR. Žestkokrylye*. Tom XXIII, vyp. 1. Žuki-drovoseki. Časť 3. Podsemejstvo Lamiinae, č. 1. Izdatel'stvo Akademii Nauk SSSR, Moskva – Leningrad, 591 pp.
- ROUBAL, J. 1936. *Katalog Coleopter (brouků) Slovenska a Podkarpatské Rusi*. Díl II. Práce učené společnosti Šafaříkovy, Bratislava, 435 pp.
- SLÁMA, M. 1998. *Tesaříkovití Cerambycidae České republiky a Slovenské republiky (Brouci – Coleoptera)*. Sláma, Krhanice, 383 pp.